

Mohácsi Orsolya Anna

Múzsám: a hatalom

KÖNYVKRITIKA - LXIV. évfolyam, 44. szám, 2020. október 30.

Kerékgyártó István: Szeretett Gazdám avagy Egy vezér ifjúkora. Kalligram Kiadó, Budapest, 2020, 352 oldal, 3990 Ft

Az elbeszélő megformálása a regény egyik legmeglepőbb, legötletesebb megoldása. Nemcsak váratlan, hogy ki is a mesélő, hanem az is szokatlan, ahogyan megosztja velünk a történetet. A mű különlegessége abban is rejlik, hogy most nem a társadalom nézőpontjából ismerjük meg egy diktátor megszületését, és nem is a diktátor felől láthatjuk a folyamatot. Ugyan a narrátor pontosan ismeri, átlátja Luko gondolatait, érti, hogyan jut egyik gondolatmenettől a másikig, mégsem ő Luko. Kétségtelen, hogy elfogult Lukóval kapcsolatban, azonban a narrátor olyan szereplő marad, aki kívülről látja a folyamatok alakulását, ő nem játszik szerepet a diktatúra kialakításában.

A diktátorrá válás receptje pofonegyszerű: bántalmazó, érzelmileg visszamaradott család, támogató mentorok, szolgalelkű társadalom és egy erős akarattal rendelkező egyén. Kerékgyártó István hetedik regénye, a *Szeretett Gazdám avagy Egy vezér ifjúkora* rendhagyó írás. A mű ugyanis arra tesz kísérletet, hogy részletesen bemutassa, hogyan „készülnek” a diktátorok. Több nézőpontból is megközelíthető a regény műfajisága: fejlődésregény, fiktív történelmi regény, akár társadalomkritikaként is értelmezhető. A műfaji sokszínűség pedig végigkíséri a művet. A történet egy kitalált országban játszódik, valahol Kelet-Európában, a rendszerváltás előtti időket, illetve magát a rendszerváltást mutatja be. A regény minden apró részlete alaposan kidolgozott, például a szereplők kora, szerepe, beszélő neve is. Kerékgyártó regénye izgalmas, újító és ötletgazdag, tulajdonképpen letehetetlen.

A mű főszereplője, Luko Voditi alakja nehezen megemészthető, sokszor kettős érzéseket kelt az olvasóban. Az elején elhitheti velünk, mennyire ártatlan és őszinte, együttérzünk vele, szinte mi is segítő kezet nyújtunk neki. Azonban mindez csak nagyon jól sikerült átverés: Luko minket is megtéveszt, úgy, ahogyan a körülötte lévő embereket. Voditi „szuperképessége” tulajdonképpen ez; könnyen tudja manipulálni az embereket. Ez segíti abban, hogy képes legyen eltiporni másokat. Gondolkodása nagyon szélsőséges; vagy hatalom, vagy semmi. Annyira vágyik a hatalomra, hogy szinte valamiféle szexuális vonzalmat érez az uralkodás iránt, és ezzel alakja még nyomorúságosabbá válik. A hatalomnak van egy „mellékhatása”, az pedig nem más, mint az örök magányosság. Lukót azonban nem lepi meg, hogy célja elérése érdekében élete végéig egyedül marad, és talán ez az, ami a legmegrendítőbb a személyiségfejlődésével kapcsolatban. „Tudta, hogy egyszemélyes csúcsra jutott, ami végtelen magánnyal jár, de mégis nagyszerűnek érezte” (352.). A hatalomhoz való ragaszkodása, illetve a magány idealizálása talán

magyarázható családi hátterével. Azaz szörnyű, erőszakkal telített gyerekkorával, amikor nem lehettek terveik a jövőt illetően. De Luko a történet előrehaladtával nem felmenthető, cselekedetei megbocsáthatatlanok, hiszen ő maga is az lesz, akit egykoron elítélt, akitől félt, akivé nem akart válni. Áruló lesz belőle, igazi besúgó, és ezzel, illetve diktatórikus jellemével ő maga rombolja le a jobb jövő reményét.

Az elbeszélő megformálása a regény egyik legmeglepőbb, legötletesebb megoldása. Nemcsak váratlan, hogy ki is a mesélő, hanem az is szokatlan, ahogyan megosztja velünk a történetet. A mű különlegessége abban is rejlik, hogy most nem a társadalom nézőpontjából ismerjük meg egy diktátor megszületését, és nem is a diktátor felől láthatjuk a folyamatot. Ugyan a narrátor pontosan ismeri, átlátja Luko gondolatait, érti, hogyan jut egyik gondolatmenettől a másikig, mégsem ő Luko. Kétségtelen, hogy elfogult Lukóval kapcsolatban, azonban a narrátor olyan szereplő marad, aki kívülről látja a folyamatok alakulását, ő nem játszik szerepet a diktatúra kialakításában. A narrátor különleges helyét annak köszönheti, hogy ő az egyetlen, akit Luko igazán szeret, és akivel nemcsak hogy meg akarja, de meg is meri osztani érzéseit, elképzeléseit. Az elbeszélő „Szeretett Gazdámnak” szólítja Lukót, ez jelez egyfajta alárendelő viszonyt, azonban mégis olyan érzése van az olvasónak, mintha Luko egyenrangú félként, barátként tekintene a narrátorra. A narrátort és Lukót összeköti egy bizonyos ékszer, amelynek láncja egy ütemben „fejlődik” Luko társadalmi ranglétrán való menetelésével. A nyaklánc mindig változik, csupán egy darabja marad mindig örök, amely a narrátort és Lukót egyesíti. A Gazda először egy keskeny bőrszíjra fűzi, később ezüstre, majd aranyra végül platinára.

Kerékgyártó regénye egyfelől rávilágít arra, hogy életünk bizonyos szakaszaiban mennyire fontos, hogy milyen emberek vesznek minket körül, milyen példát mutatnak nekünk, illetve hogy mit adnak vagy éppen mit vesznek el tőlünk. Másfelől Luko diktátorrá válása példa, egyfajta prototípus ő. Ez a folyamat ugyanis többféleképpen történik, azonban az alapja mindig ugyanaz. A regény jól célzott társadalomkritika, amely hajlamos arra, hogy bűntudatot keltsen az olvasóban. Nemcsak hat ránk, hanem huzamosabb időre beköltözik az ember gondolataiba, és nem hagyja nyugodni.